

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Okrožna rudarska konferenca v Trbovljah.

(Konec.)

Sodr. Sitter (Trbovlje): Tudi mi smo odklonili v konsumnem društvu Schichtovo milo. Kar se tiče raznašanja lista, pa je pri nas stvar zelo težavna. Kajti rudnik skuša uplašiti delavce z različnimi sredstvi.

Sodr. Štravs (Idrija): Treba se mi je nekoliko zagovarjati radi graje sodruga Čobala. Mi smo storili za list, kolikor je bilo možno. Pojavile pa so se težkoče, ki jih nismo pričakovali. Zlasti se nam je zgodila velika neprimolika pri raznašanju; vendar se je zdaj stvar uredila povsem povoljno. Glede na nastavljenje upravnika se pridružujem predlogu sodruga Malovrha.

Sodr. Bartl (Ljubljana): V Ljubljani smo ustanovili strokovno komisijo za vse slovenske pokrajine. Vendar je vse premalo zanimanja zanjo. Iz poročila tajništva je razvidno, da je tajništvo z delom res preobloženo. „Rudar“ je tak, da vam je res treba častitati. Toda ne smete pa pozabiti političnega glasila „Rdečega Praporja“. „Rdeči Prapor“ je pisan za proletarce, in ti ga morajo čitati in vzdrževati. Prosim, da se vzamejo moje besede na znanje. Nikakor nisem nasprotnik „Rudarja“, toda ne sme se pozabiti političnega lista.

Sodr. Kratochvil (Češka): Rudarji naj se organizirajo strokovno in politično. Treba je brati strokovno in politično glasilo.

Na vrsto pride naslednja točka: **Organizacija in taktika.** Poročal je sodrug Čobal: Povedal bom nekaj starega, toda povedati je treba, ker sodrugi še davno niso storili vsega potrebnega. Agitira se premalo. Napravljajo se pa tudi napake v agitaciji sami. Ne sme se obetati, kar ni možno, češ, ako boš organiziran, boš vse dosegel. Ako bomo imeli tako organizacijo, se nam bo lahko marsikdaj dogodilo kaj neprijetnega. Dokaz je Labinj. Tam je bilo premalo izobraževalnega in kulturnega dela. Rudarji bi bili morali vedeti, da Unija ne podpira stavke, ako je ne odobri po določbah svojih pravil. Med labinjskimi rudarji je premalo discipline. Jaz sem demokrat, toda vedno sem proti takemu demokratizmu, ki bi škodoval delavstvu. Tudi v Lešah ni bilo povsem pravilno. Sicer je stavka precej uspela, toda lahko bi se bilo zgodilo drugače. Zlasti je treba poudarjati, da se organizirani ne dajo zvoditi od neorganiziranih; ako bi bilo pri nas v Zagorju ali v Trbovljah tako, tedaj bi bili imeli letos že par ducatov stavk. Treba se je podvreči sklepom podružnice in Unije. Kaj pomaga, ako dobimo precej članov, ki pa o vsej stvari nimajo pravih misli in ne poznajo pravil. Le tisti člani so pravi, ki vedo za pravila in ki se zavedajo, da imajo tudi oni svoje dolžnosti napram organizaciji, kakor jih ima organizacija do njih. To delo pa morajo opravljati zaupniki. Zaupniki lahko prirede majhne sestanke, kjer pouče delavce o vsem potrebnem. Ako hočemo imeti organizacijo trajne vrednosti, moramo delati tako. Tudi na rudarskih shodih je treba predvsem mirnega in treznega poučevanja in razpravljanja, ker le to ima trajen uspeh. Ako boste upoštevali vse to, snidemo se na prihodnji konferenci z lepimi uspehi. Mnogo je tudi krajev, kjer še ni organizacije. Tudi tje kaj je treba znesti združevalno misel in rudarjem razjasniti, da

se dajo le z organizacijo doseči boljše razmere. Delajte torej vsi! Zlasti so važni majhni sestanki, kjer se lepo mirno porazgovorite. Samo z velikimi shodi se ne doseže dovolj. Povedal sem vam stvari, ki ste jih čuli že parkrat. Zdelo pa se mi je potrebno, da sem jih vam še enkrat polagal na srce. Varujte se torej pri agitaciji taktičnih napak, obračajte se po nasvete na tajništvo. Gospodarska kriza mineva. Opozorjajte torej rudarje, da pride ob času boljših gospodarskih razmer gotovo do boja. Ako se bodo rudarji organizirali, bomo tedaj lahko kaj dosegli, ako pa se ne bodo organizirali, tedaj se tudi njih razmere ne bodo izboljšale. Storite vse, ravnajte se po teh nasvetih in dosegli bomo lep uspeh, ki bo tudi trajen.

Sodrugi Sitter: Res je, da neprimolike stavke največkrat povzroči nevednost. Tajništvo dobi naenkrat brzoglav, tu in tu je stavka. Hitim tje in posredujem. Ravno sedanjí čas pa je jako nepripraven za stavke, zakaj podjetniki imajo radi slabih kupčijskih razmer mnogo premoga v zalogi in si torej naravnost žele, da bi pričeli rudarji s stavkami, ki bi seveda ponesrečile. Jaz delavcem to razložim in jim svetujem naj gredo na delo. Kaj se zgodi? Očitajo mi, da sem podkupljen, da sem v zvezi z ravnateljem in tako dalje. Vsega tega je kriva premajhna zavednost.

Sodrugi Malovrh (Hrastnik): Tudi v Hrastniku je bilo podobno. Pred leti je bila tu stavka, toda Zagorjani vsled neugodnih razmer niso hoteli stavkati. To je vplivalo jako slabo in od tedaj je vse organizacijsko delo jako zaostalo. Sedaj se je organizacija sicer precej povzdignila, toda vse je še premalo. Tudi pri nas si rudnik naravnost želi stavko. Naš ravnatelj nastopa zlasti proti zavednejšim delavcem z različnimi pretnajami. Hude boje imamo tudi z bratovsko skladnico, ki ropa delavce njihovih pravic na najbrezobzirnejši način.

Sodrugi Bučič (Labinj): Pojasniti moram, kako je s stavko v Labinju. Stavko so povzročili neorganizirani vozniki. Vse posredovanje je bilo zastoj. Vozniki niso hoteli na delo. Nato je ravnateljstvo izprlo vse jamske delavce. Rudarji v stavki vztrajajo. Pravijo, da rajše poginejo, kakor da bi šli brez uspeha na delo. Jaz vem, da Unija stavke po pravilih ni odobrila in je torej tudi ne podpira, toda prosim vsaj nekaj podpore. Ako se nam dovoli podpora, smo pripravljeni odreči se za celo leto brezposelni in bolniški podpori. Stavka trpi že poltretji mesec; tudi so ljudje jako bolni, ker je delo v labinjskem rudniku jako nezdravo.

Sodrugi Kratochvil (Češka) pojasnjuje zadevo glede labinjske stavke v imenu vodstva Unije: Takih slučajev, kakor je Labinj, je mnogo. Organizirani bi se bili morali naravnost upreti neorganiziranim in jim tako dokazati, da je organizacija moč. Unijskemu vodstvu pri stavkah ne gre za denar, ampak za to, ali je upati na uspeh. Ako ni pričakovati uspeha, tedaj vodstvo ne more stavke odobriti. Mi vedno računamo s podjetniško močjo. Mi se ne borimo samo s podjetniki Avstrije, ampak s podjetniki vse Evrope, da, podjetniki so celo preko morja v medsebojni zvezi. Zato je treba, da se rudarji vedno tesneje oklepajo svoje organizacije. Sploh se mora tudi vodstvo samo ravnati po pravilih Unije. Povedal bom prošnjo labinjskih rudarjev unijskemu vodstvu; jaz sam pa nisem opravičen obljubiti podporo. Iz vse zadeve pa je razviden nauk, da se je treba strogo ravnati po pravilih Unije. V Nemčiji je stavkalo 30.000 rudarjev, ki tudi niso

dobili podpore, ker se niso ravnali po pravilih Unije. Unija ne pozna nobene izjeme svojih pravil, in kakor je bridko, tudi za Labinj ne. Sicer pa bom vašo prošnjo izročil unijskemu vodstvu; gotovega seveda ne morem obljubiti ničesar.

Sodrugi Salesnik (Velenje): Tudi pri nas bi se bilo zgodilo pred kratkim podobno kakor v Labinju. Vendar pa se je stvar pravočasno poravnala. Kar se tiče organizacije same, bi bilo marsičesa želeti. Vendar pa upam, da se bo kmalu vse predrugačilo in izboljšalo.

Sodrugi Čobal: Zaradi hrastniške bratovske skladnice bi bilo najuspešnejše, da bi se ob času državne konference posredovalo osebno pri sekcijskem načelstvu.

Nato se je razvila debata glede zastopstva na državni konferenci. Potem je prišla na vrsto zadnja točka: **Raznoterosti.**

Sodrugi Bartl (Ljubljana): Kakor sem že omenil, ustanovila se je v Ljubljani strokovna organizacija za vse slovenske zemlje. Toda za to skupno organizacijo je izven Ljubljane mnogo premalo zanimanja. Predlagam, da sprejme današnja konferenca sledeči predlog: Današnja konferenca pozivlja vse prizadete rudarske podružnice, ki še niso priglasile pristopa k zvezi strokovnih organizacij na slovenskem ozemlju, da to takoj store in naznanijo število svojih članov strokovnemu tajništvu v Ljubljani. Predlog se je sprejel enoglasno.

Na predlog sodruga Čobala se izvoli za zastopnika na državni strokovni konferenci sodrug Sitter. Za slučaj, da bi Unija dovolila dva odposlanca, se je izvolil tudi sodrug Malovrh iz Hrastnika. Ker se ni nikdo več javil za besedo, se je predsednik sodrug Štravs zahvalil za udeležbo in zaključil konferenco.

Enaindvajseti mednarodni zbor rudarjev.

(Dolje.)

Naslednje vprašanje, ki se je z njim pečal kongres, je bilo

posplošenje rudnikov.

L o m b a t (Belgija) je utemeljeval resolucijo, ki protestira proti navadi, da se podeljujejo koncesije za rudnike zasebnim kapitalistom ali pa družbam z omejenim jamstvom; zahteva, da naj bode koristi rudnikov deležna vsa družba.

Prav tako je zahtevala tudi francoska resolucija, da naj se ne podeljujejo rudniki posamnim osebam, ampak da naj ima vse ljudstvo korist od rudniškega obrata.

C h o q u e t (Francoska) povdarja, da se v njegovi domovini niso dosegli v tem vprašanju skoro nobeni uspehi. Takozvana socialistična ministarstva pravkar nameravata podeliti obširne koncesije zasebnim kapitalistom. Socialistično zastopstvo v državni zbornici se bo upiralo temu naklepu z vsemi silami in rudarji ga bodo podpirali. Saj gre vendar za milijarde, ki se hočejo odvzeti ljudstvu.

P o k o r n y (Nemčija): Misel o posplošenju podzemljskih zakladov prodira vedno dalje, in celo meščanski krogi se morajo pečati z njo. Zasebni kapitalizem ropa stvari in ljudi. Treba se

je ozreti samo na ogromno število nezgod in bolezni ter na vso neznosno bedo, ki se je naselila med rudarji. Zato je podržavljenje rudnikov, neobhodno potrebno. V kotlini reke Ruhr gospoduje deset kapitalistovskih rodbin 350.000 rudarjem, 150.000 delavcem v topilnicah in plavžih in še mnogim drugim delavcem ter njih rodbinam. Tako stanje je nezdržno. Ako se ta skupina združi s svojimi tovariši, ki vladajo drugim okrožjem, tedaj morajo kljubovati s svojo močjo celo postavodaji sami. Na ta način zveza teh rudniških podjetnikov ovira slednje izboljšanje delavskega varstva in ima pogum, da odstrani slehnega ministra, ki je prišel pri njih v sum, da je delavcem preveč prijazen. Nemčija ni ustavno vladana dežela kakor Francoska in Angležka. Vedno bolj se uveljavlja spoznanje, da je zemlja s svojimi zakladi last vseh ljudi, ne pa samo nekaterih posameznikov, ki ne poznajo svoji dobičkaželjnosti nobene meje. (Živahno pritrdjevanje.)

Gilmoor (Angležka): Podržavljenje rudnikov je še daljen vzor, toda dobro je, ako imajo rudarji ta vzor vedno pred očmi. Kar je danes samo še ideal ali vzor, se jutri že lahko uresniči. Še pred kratkim se je zdelo pri nas na Angležkem, da davno ne bomo dosegli ugodne rešitve vprašanja o starostnih pokojninah, danes pa že ni več daleč tisti čas, ko se bodo v tem oziru izpolnile naše zahteve. Seveda ima opraviti posplošenje rudnikov zlasti na Angležkem z velikimi težavami. Treba bo prej pokupiti od veleposestnikov in kmetov vso zemljo z rudoslednimi pravicami vred, kar bi seveda veljalo ogromno denarja. Čeprav je državni dolg jako velik, vendar bi se moral najmanje podvojiti. Kaj pa tudi pomaga samo podržavljenje rudnikov, dokler obstoji kapitalistovsko gospodstvo. V pruskih in avstrijskih državnih rudnikih so plače rudarjev celo nižje, kakor v rudnikih zasebnih kapitalistov. Treba je torej vreči vse kapitalistno gospodstvo Angležki delavci občudujejo nemško socialno-demokracijo, ki gre od zmage do zmage. Angležki delavci upajo, da bodo nemški socialni-demokratje kmalu obračunali s kapitalizmom. Angleži sledimo temu zgledu! (Živahno pritrdjevanje.)

Rymer (Strokovna zveza poljskih rudarjev) poda naslednje pojasnilo: Mi z veseljem pozdravljamo zahtevo, da naj bodo zakladi zemlje skupna last. Prav v sedanjem času pa je položaj rudarjev v državnih rudnikih slab. Državni rudnik ni prav nič zgleden delodajalec. Predvsem skuša stiskati svoje delavce tudi zaradi političnega naziranja. V tem oziru trpimo mnogo zlasti mi Poljaki. Mi ne moremo glasovati za nobeno resolucijo, ki zahteva še slabšega delodajalca, kakor je sedanj in se bomo zato glasovanja zdržali, čeprav načeloma soglašamo s to zahtevo.

S to izjemo sta se sprejeli obe resoluciji enoglasno.

Nato sledi

vprašanje plač.

Nemčija je predložila predlog, ki priporoča, da naj se tudi v rudništvu sklepajo cenovne (tarifne) pogodbe.

Rymer (Poljska strokovna zveza) utemeljuje predlog in zagovarja tudi dva predloga Belgijcev in Francozov zaradi postavne določitve minimalnih plač. Doslej so podjetniki ob času krize rudarjem plače vedno jako izmanjševali. Taka izmanjševanja plač so neprijetna zlasti sedaj, ko morajo plačevati delavski sloji vedno večje davke. Ni čuda, da zaradi tega beda in pomanjkanje med delavstvom naraščata. Zategadelj se morajo skleniti cenovne pogodbe, ki bi zajezile to podjetniško samolastno izmanjševanje plač. Pravijo, da cenovne pogodbe pri rudnikih niso možne. Za tem izgovorom pa tiči samo strah podjetnikov, da bi ne mogli z delavstvom več tako poljubno ravnati. Mi bomo glasovali za vse tri predloge. (Pritrdjevanje.)

Cadeaux (Francozka) opozarja na živahno gibanje francozkih rudarjev, ki zahtevajo prav ob tem času plačo v najmanjšem znesku po 6.37 frankov na dan. (Frank je približno ena krona.)

Tretji zborovalni dan.

Predsedoval je Husemann (Nemčija). Nadaljuje se razprava o ureditvi plač.

Servad (Belgija) imenuje minimalno plačo pravico do življenja delavca. Minimalna plača bi

uredila delavčevo življenje brez ozira na dobre ali slabe kupčijske razmere.

Harvey (Angležka), državni poslanec in zastopnik 560.000 organiziranih rudarjev, poda pregled o plačah za kopače v angležkih rudnikih. Minimalna plača se določa po glavni plači in po raznih odstotnih prispevkih in je v različnih krajih različna. Tako znaša v Northumberlandu glavna plača 6.16 mark, prispevek pa $33\frac{3}{4}$ odstotkov, tako da znaša najmanjša (minimalna) plača 6.90 mark. Za Durham imamo številke: glavna plača 4.16 mark + odstotni prispevek $41\frac{1}{2} = 6.22$ mark najmanjše plače; za Wales: 5 mark + 50 odstotkov = 7.50 mark najmanjše plače; za srednjeangleške pokrajine: 5 + 50 odstotkov = 7.50 mark najmanjše plače. V Škotski znaša najmanjša plača 6 mark. Ta najmanjša plača je kopačem zagotovljena, čeprav so slabe kupčijske razmere. Plačilni razpori se poravnavajo v zedinjevalnih uradih, ki se morajo sniti najmanje vsake tri mesece.

Abramov (Bolgarija): Pred petdesetimi leti je imenoval Marx Belgijo nebesa za kapitaliste, ki so jim pomagale pri izkoriščevanju delavcev vse oblastvene moči. Danes je Bolgarija tista nebesa. Gospodarski položaj dežele je slab: nima posebno ugodne lege in gospodarsko je jako nazadnjaška. Petinšestdeset odstotkov njenih prebivalcev so težko zadolženi majhni kmetje, katerih sinovi se izsele v industrijske kraje. Ker se ponuja mnogo več delavcev, kakor jih dobi delo, zato so plače silno slabe. Tako se je delalo v rudnikih Mark po 12 do 14 ur za 1.28 do dveh mark. (Čujte! Čujte!) Mnogo rudnikov je državna last, in vlada opravičuje slabe plače z izgovori, da se mora v svrhu pospeševanja bolgarske industrije premog ceno prodajati. V rudniških okrajih so se vršile že velike stavke, ki pa niso imele posebnih uspehov. Izmed 6000 do 8000 bolgarskih rudarjev jih je organiziranih samo štiristo.

Elfers (Holandija): Naše plače znašajo 4.50 do 4.60 mark. Angležki zgled nam kaže, da najmanjše (minimalne) plače v rudnikih nikakor niso nemožne, kakor zatrjujejo naši kapitalisti. Izmed 6000 rudarjev jih je 750 v tisti organizaciji, ki jo zastopa govornik, tisoč pa jih je v krščanski zvezi!

S tem se je razprava zaključila. Nemška resolucija o sklepu cenovnih pogodb, prav tako tudi francozka in belgijska resolucija o določitvi najmanjših (minimalnih) plač, so se sprejele enoglasno. Da se izrazi bolgarskim rudarjem posebno sočutje, je zbor enoglasno sprejel naslednje besede: „Mi srčno pozdravljamo bolgarske rudarje na mednarodnem zboru; izražamo svoje veselje, da so si ustanovili svojo strokovno organizacijo in upamo, da se bo kmalu dobro utrdila; nadalje želimo svojim bolgarskim tovarišem, ki v tem času stavkajo, v njih boju za boljše delovne razmere uspeh!“

Boljša rudniška postavodaja.

Angležka skupina predlaga naslednjo resolucijo:

„Kongres je mnenja, naj se rudniške postave tako izpremene, da se bo odpomoglo veliki izgubi človeških življenj in da se bo zmanjšalo strahotno število nezgod, ki se dogajajo v jami in zunaj.“

Edwards (Anglija): Kaj nam pomaga večje število rudniških nadzornikov, ako ni nič vredna tista postava, ki jo nadzorujejo. Angležka postavodaja je zastarela. V rudnikih se dela z novimi stroji in z elektriko, jame so vedno bolj globoke, toda postavodaja ne sledi tem izpremembam. Za rudarja je v rudnikih najvažnejša stvar varnost, tu se ne sme ozirati na stroške, ki bi jih povzročila kapitalistom nova postava. (Živahno pritrdjevanje.)

Resolucija se je sprejela enoglasno.

Žensko in otroško delo v rudnikih.

Nemci so predložili resolucijo, da naj se postavno prepove delo otrok pod štirinajstimi leti pri rudniku sploh, dalje jamsko delo žensk in oseb, ki še niso stare šestnajst let.

Schröder (Nemčija): S tem vprašanjem so se pečali že vsi mednarodni rudarski zbori. Mi smatramo predvsem za glavno stvar, da se od-

strani grda sramota ženskega in otroškega dela v rudnikih. V Nemčiji je, hvala Bogu, podzemeljsko delo žensk in otrok prepovedano. Otroci v starosti od štirinajstih do šestnajstih let smejo delati zunaj in samo, če so posebno dobro razviti, smejo delati z dovoljenjem policijske uprave in rudniških nadzornikov tudi v jami. (Pokorny: V Nemčiji dela v jami štiritisoč otrok pod šestnajstimi leti! Čujte! Čujte!) Zato se moramo boriti v vseh deželah za odpravo ženskega in otroškega dela. (Živahno pritrdjevanje.)

Bexant (Francozka): Preje so šli pri nas že dvanajstletni dečki v jamo. Danes je bolje in štirinajstletna starost je postavna meja. Državno šolstvo jako napreduje, in starši sami smatrajo za pametno, da pošiljajo svoje otroke do petnajstega leta v šolo. V okrajih Nord in Pas de Calais je zaposlenih tritisoč deklic, starih šestnajst do dvajset let; presejajo in rešetajo premog ter ga nosijo v čolne. Mi moramo protestirati proti temu delu mladih deklic, ki so prav tako lepe kakor druge Evropejke, če pa pridejo od dela, pa so črne kakor zamorke. (Veselost.) To delo za ženske ni primerno. (Živahno pritrdjevanje.) (Dalje.)

Poročilo državne komisije avstrijskih strokovnih zvez.

V naslednjih vrstah hočemo podati kratek izvleček iz poročila avstrijske državne komisije na kodanjskem zboru o gibanju strokovnih društev in zvez:

Splošno slabe gospodarske razmere niso ostale brez vpliva na notranji razvoj avstrijskih strokovnih zvez. Kriza je povzročila mnogo brezposelnosti, in treba je bilo precej denarnih sredstev, da se je odpomoglo veliki bedi. Kriza je tudi povzročila, da je izgubila osrednja zveza vseh avstrijskih strokovnih društev skoro 40.000 članov. V zadnjih petih letih so se podjetniške organizacije krepko razvile in so se razrasle v moč, ki bodo imele z njo strokovna društva v bodočnosti težke in trde boje. Poostrevanje gospodarskih bojev je našim podjetnikom „socialno-politična izprevidnost“, ki je postala pri vseh podjetnikih nekaj modernega in se javlja v smotrenih izporih. Toda osrednje strokovne zveze so premagale posledice slabih gospodarskih razmer in so vzdržale bojaželjne napade podjetnikov ter stoje dobro pripravljene podjetnikom nasproti kljub neugodnim političnim, narodnostnim in gospodarskim razmeram.

Strokovne zveze, ki so združene v mednarodni državni strokovni komisiji, so imele koncem leta 1909. vsega vkup 415.256 članov; v letu 1908. jih je bilo 447.227. Skupno premoženje teh strokovnih zvez je iznašalo koncem leta 1909. 9.373.911 kron in 32 vin. Za stavke, izpore in iz dela odpuščene se je izdalo 2.248.725 kron 90 vin. Strokovni listi izhajajo v 469.430 izvodih na mesec. Izmed teh imajo nemški strokovni listi 318.700, češki 118.380, poljski 21.350, italijanski 6200, slovenski 3800, rusinski 1000.

Razmerje strokovnih društev do stranke tvori kljub strogo ločenemu delokrogu obeh organizacij skupno vez vsega socialističnega gibanja avstrijskega delavskega razreda. Osrednje strokovne zveze stoje na tem temelju, da se morajo združevati delavci ravno v narodnostno tako razcepljeni Avstriji v enotnih in mednarodnih organizacijah, ker se bo dal le na ta način doseči uspeh proti mednarodnemu kapitalizmu.

Vendar pa so se pojavile celo v stranki sami razne težkoče proti stremljenju, da bi se proletariat organiziral enotno in mednarodno. Da si je politična stranka razdelila svoje delokroge po narodnostih je bilo potrebno, to dejstvo pa je zapeljalo v stranki sami nekake soderuge do stremljenja, da bi se tudi strokovne zveze osnovala po narodnostih.

Poročilo nato opisuje razpore med češkimi in nemškimi soderugi. Vendar pa ima češka strokovna organizacija samo okrog 45.000 članov; v mednarodni, osrednji avstrijski organizaciji je še čez 100.000 čeških članov, ki tvorijo skupno z nemškimi, poljskimi, slovenskimi, rusinskimi in italijanskimi delavci mogočno armado 415.000 bojnikov.

Delavstvo in državni zbor.

Široke delavske množice so stavile velike nade v državni zbor enake volilne pravice; zdaj pa so mnogi razočarani, ker se niso uresničili njih upi, čeprav deluje v državnem zboru lepo število njih zastopnikov. Ljudski parlament deluje kljub naporom raznih prenapetih narodnjakarjev, ki bi ga radi z obstrukcijo razbili. Redno rešuje državni proračun, dovoljuje nova posojila, ustreza vojaškim zahtevam, toda za nujne ljudske zahteve državni zbor nima časa. Stare zahteve delavstva: socialno zavarovanje, izpopolnitev obrtnega nadzorstva, skrajšanje delovnega časa, preosnova delavskega prava — so še neizpolnjene, medtem pa snujejo vlada in vladajoči razredi, kako bi zvalili nova bremena na pleča delavskega ljudstva.

Res je, da državni zbor s svojim ravnanjem opravičuje delavsko nevoljo. Vendar pa so napačni sklepi, ki jih iz tega nekateri izvajajo. Tisti, ki so si obetali od ljudskega parlamenta splošne in enake volilne pravice naglo izpolnitev svojih želja, so se motili prav tako, kakor se motijo tisti, ki mislijo, da se jim odpre takoj po vstopu v strokovno organizacijo paradiž na zemlji. To je popolnoma izključeno; kajti kako naj bi organizirana stotinka takoj izvajala uspehe.

Osvojitev splošne in enake volilne pravice ter veličastna volilna zmaga socialne demokracije je združila vse protidelavske in protiljudske poslance v bojno vrsto proti socialnim demokratom. Odpor meščanskih krogov utegne narasti tako zelo, da bodo delavci dejali: Kaj imamo od splošne in enake volilne pravice? Bolj trpimo kakor takrat, ko je sedelo v državnem zboru deset naših zastopnikov.

Toda to trpljenje ni nazadovanje: sad rastoče moči je, znamenje, da se sovražniki proletarijata boje njegovega vstajenja. Delavstvo v Nemčiji ima že štirideset let splošno in enakovolilno pravico. Leta 1907. pa se je ob tedanjih volitvah zbrala vsa pisana klerikalno-konservativno-svobodomiselno-meščanska družba proti socialnim demokratom in je hotela v silnem naskoku pohoditi in poteptati delavstvo. Res se je število socialnodemokratičnih poslancev močno skrčilo in cesar Viljem je že govoril o propasti socialne demokracije. In vendar je število socialnodemokratičnih glasov celo naraslo! In sedaj, ko so v Nemčiji pred durmi nove volitve, trepeče vsa ta bujno pisana meščanska družba pred tisto socialno demokracijo, ki so jo smatrali v svoji lahkoverni kratkovidnosti za poraženo. Buržoazija sluti, da se ji bo slabo godilo... Tako se bo vršil razvoj tudi v Avstriji. Avstrijsko delavstvo še ni vajeno treznega preudarka in ga koj mine potrpežljivost, ako v prvih letih ne doseže vsega.

Treba je premisliti, da socialna demokracija v državnem zboru še davno nima večine, da ima le 88 poslancev od 516 in da lahko le nadzoruje in presoja delo meščanskih strank ter jih priganja, da pa ne more izsiliti ugodnih sklepov. Kraj tega avstrijski državni zbor mnogo trpi vsled narodnostnih razporov med meščanskimi strankami.

Volilci morajo parkrat z volilnimi listki dokazati, da mrze tako delovanje, vreči morajo svoje najhujše nasprotnike v državni zbor, potem bodo šele ustvarili pravi ljudski državni zbor. Že prvo glasovanje je rodilo kljub starim podedovanim grehom sposobnejši državni zbor, ki so mu socialni demokrati iztisnili nekaj prav koristnih postav.

Naši poslanci so tudi nastopili proti draginji; ako jih je meščanska večina preglasovala, temu niso oni krivi. Dolžnost volilcev pa je, da ostro pazijo, kaj počenjajo poslanci v državnem zboru in da potem ob volitvah ne dajo svojega glasu nobenemu takemu poslancu, ki je glasoval proti ljudskim potrebam. Šele tedaj bomo imeli res pravi ljudski državni zbor, ki bo deloval za blaginjo ljudstva.

Strokovni pregled.

s **Mednarodni socialistički in strokovni zbor v Kodanju** (Kopenhagen, Dansko). Kongres se je otvoril dne 28. avgusta v lepi koncertni palači. Mednarodno tajništvo je dva dni prej do-

ločilo naslednji stalni zborovalni red sedanjega kongresa: 1. Razmerje med strokovnimi zvezami in političnimi strankami. 2. Brezposelno vprašanje. 3. Razsodišče in razorožitev. 4. Mednarodni uspehi postavljajo za delavsko varstvo. 5. Organizacija mednarodne izjave proti smrtni kazni. 6. Kako naj se ravna, da se bodo sklepi mednarodnega kongresa naglo izvedli. 7. Organizacija mednarodne vzajemnosti. — Pet komisij je obravnavalo o posameznih predmetih zborovalnega reda: 1. Zadruga. 2. Strokovne zveze. 3. Razsodišča in razoroževanje. 4. Socialna politika, brezposelnost, delavsko varstvo. 5. Druge resolucije. — Kongres je posetilo več kakor 900 poslancev iz vseh krajev sveta. Avstrija je poslala 116 odposlancev. Za predsedstvo so bili izvoljeni: Clausen (Danska), Branting (Švedska) in Iepersen (Norveška). O kongresu bomo še poročali. Za sedaj povemo le to, da se je kongres svečano izjavil za mednarodno združevanje delavstva.

s **Rast socialne demokracije.** Danski socialistični dnevnik „Socialdemokrat“ je priobčil dobro sestavljen pregled o moči socializma po vsem svetu. Pregled priča, da socialna demokracija mogočno napreduje. Državnozbornske volitve zadnjih let so povsod pokazale, kako raste število socialnodemokratičnih volilcev. Bruseljsko mednarodno tajništvo je izdalo naslednjo listino o socialnodemokratičnih glasov, ki so bili oddani pri zadnjih volitvah:

Nemčija	3,250.000
Francoska	1,100.000
Avstrija	1,000.000
Združene države	600.000
Angleška	500.000
Belgija	500.000
Italija	339.000
Finska	337.000
Švica	100.000
Danska	99.000
Norvegija	90.000
Holandija	82.000
Švedska	75.000
	8,072.000

O Rusiji in Avstraliji nimamo podatkov. V Španiji je dobil stari bojevnik Iglesias samo v glavnem mestu Madridu 40.000 glasov. V Srbiji se je oddalo pri zadnjih volitvah 30.000, v Bolgariji 3000, v Argentini 5000 glasov. Razentega vemo, da se porajajo na Japonskem in v Rumuniji kakor tudi v drugih deželah mlada, toda krepka socialistična gibanja. Krajtega tudi volilna pravica v mnogih deželah ni enaka in splošna; kakor na Holandskem, Španskem, v Italiji in na Angleškem. Torej gotovo ne pretiravamo, ako računamo število možkih, odraslih socialistov po vsem svetu na deset milijonov.

s **Statistika avstrijskega premoga za mesec juli** je izšla. Imamo naslednje podatke:

Kamentni premog:	1910	1909
	metrski stoli	
Ostrava-Karvin	6,266.000	6,874.000
Rožice-Oslavan	383.000	411.000
Kladno-Šlan	2,284.000	2,429.000
Plzenj-Mies	1,045.000	1,177.000
Schatzlar-Schwadowitz	327.000	388.000
Galicija	1,049.000	1,112.000
Ostali rudniki	107.000	101.000
julij	11,465.000	12,493.000
januar — julij	79,584.000	80,677.000

Rjavi premog:		
Mostec-Toplice-Komotau	14,185.000	15,827.000
Falkenau-Elbogen-Karlovi vari	2,866.000	3,040.000
Wolfsberg-Thomasroith	308.000	336.000
Ljubno in Fohnsdorf	825.000	794.000
Voitsberg-Köflach	539.000	590.000
Trbovlje-Zagorje	810.000	938.000
Istra in Dalmacija	148.000	236.000
Galicija	28.000	13.000
Ostale sudetske dežele	194.000	254.000
Ostale alpske dežele	590.000	610.000
julij	20,496.000	22,641.000
januar — julij	142,212.000	149,809.000

Razmere se torej niso še povsem izboljšale, zlasti za rjavi premog ne.

s **Uspeh ogrskih lesnih delavcev.** V Budimpešti je stavaloko okoli pet tisoč lesnih delavcev že cele tri mesece. Stavka je končana s popolno zmago delavstva. Podjetniki so morali dovoliti vse delavske zahteve. Sklenila se je pogodba, ki določa štiriinpetdeseturno tedensko delo in petnajstodotno zvišanje plačilnega cenovnika (tarifa). Delavska organizacija se je v tem gibanju razvila jako pomembno. Leta 1908 je vlada na željo in hujškanje podjetnikov razpustila zvezo ogrskih lesnih dalavcev. Novo ustanovljena organizacija je morala potem dve leti čakati na dovoljenje pravil. Toda kljub temu se je njih organizacija kmalu tako okrepila, da so se si ji podjetniki morali ukloniti.

Dopisi.

d **Trbovlje.** Pred kratkim je umrl v ljubljanski bolnici Matevž Kušar. Pogreb je plačala njegova soproga. Ker pa je bil član tukajšnje

bolniške blagajne bratovske skladnice, ima žena na podlagi zakona za bolniške blagajne dobiti dvajsetkratno krajevno mezdo za pogrebne stroške. V trboveljskem okraju je tri krone 10 vinarjev krajevna mezda, torej bi morala dobiti vdova 62 kron. Ali gospodje pri bratovski skladnici ji doslej, čeprav je bila že pogosto v pisarni, še niso dali nobenega vinarja. Posebno neslano se vede Žany. Vodstvo bratske skladnice se opozarja, da omenjeni znesek izplača takoj, drugače, bodemo tem gospodom morali napraviti konec njihovega postopanja drugim potem.

d **Trbovlje.** Pri izvenjamskih rudniških delih je bilo zasulo v Dobernem tri delavce. Izprva se je poročalo, celo o deset ponesrečenih. Ker se v prvem hipu ni mogla določiti, koliko delavcev ni bilo pri delu, se je govorilo celo o osemnajst delavcih. Po triurnem napornem reševalnem delu so slednjič izkopali zasute delavce; eden je bil mrtev, eden težko poškodovan, eden pa lahko. Težko poškodovanega delavca so takoj odvedli v ljubljansko bolnico; njegovo počutje pa je tako opasno, da dvomijo o njega okrevanju. Delo se ni vršilo tako, kakor ukazujejo službeni predpisi. Zato se je tudi dogodila ta nesreča. Vsega vkup je opravljalo tisto delo petdeset delavcev, in samo previdnosti delavcev se je treba zahvaliti, da se ni zgodila še večja nesreča. Oblasti le redkokdaj ali pa nikoli ne nadzorujejo, kako se delo vrši; vso odgovornost pa prepuste raznim brezvestnim ljudem, ki ne najdejo nobenega druge posla, kakor da delavce izkoriščajo do krvi, jih odpuščajo in jim kratijo plačo i. t. d. Delavstvo odločno zahteva, da se te razmere korenito izpremenijo. Nezgoditi se mora temeljito preiskati; s tistimi, ki so jo zakrivali, se mora temeljito obračunati ter naj se odstavijo od takega dela, ki povzroča mnogo odgovornosti in ki ga niso zmožni.

d **Trbovlje.** Ravnatelj Heinrich je res jako oblasten gospod. Hoče vladati v Trbovljah nad delavci tako, kakor kak azijski despot nad svojimi sužnji. Toda v dosego neomejenega gospodstva nad delavci uporablja tudi sredstva, ki so mu v prav majhno čast. Tako je ukazal ob zadnjem rudarskem shodu potrgati plakate. Žalostno so strmeli raztrgani plakati na cesto, strmeli pa so zato tako žalostno, ker se jim res moral smiliti človek, ki bi rad strl delavske težnje s tako nazadnjaškim, brezuspešnim in vrhutega še smešnim početjem. Da je bil ukaz gospoda ravnatelja res pomilovanja vreden, o tem je pričala ogromna udeležba na shodu. Sicer pa priporočamo gospodu ravnatelju, naj se ne igra tako po otročje in brezobzirno z delavskimi zadevami!

d **Kotredež.** V kotredežkem rovu je že dolgo časa preveliko priganjanje delavcev k delu. Delavec se nikdar ne more odpočiti, treba je delati celo ob nedeljah. Neki delavec, ki v nedeljo ni hotel na delo, se je kaznoval z „modrim.“ Samoposebi umevna zahteva človeškega zdravja je, da bi se moral delavec odpočiti vsaj en dan v tednu. Dobro bi bilo, ako bi gospodje sami enkrat poskusili, kaj se to pravi, dan za dnem se gnati brez oddiha in zadostnega počitka. Saj rudar vendar ni stroj, ampak človek ki mu je treba dovolj počitka, da more zopet na naporno delo. Saj če je premalo delavcev, naj se pa novi dobe, da ne bodo rudarji z delom preobloženi.

d **Kisovec.** V tukajšnjem kamenolomu se je dogodila velika nezgoda. Miner Uran je imel opravke pri mini, ki se prešnji dan ni bila užgala in razstrelila. Nepričakovano pa se mina užge in razstrelila. Uran je dobil težko poškodbo na roki. Bilo bi treba ravnati bolj previdno. Nadzorstvo bi nikakor ne smelo dovoliti, da se delavec poka v nevarnosti, ki bi bila zanj kmalu smrtonosna.

Razne stvari.

r **Proti draginji mesa.** Dne 22. avgusta se je vršil na Dunaju velikanski shod, ki je protestiral proti silni draginji. Shod se je vršil zvečer v dvorani mestne hiše in na trgu pred mestno hišo. Govorilo je sedem poslancev. Zlasti veličasten je bil shod na trgu. Nebo se je bilo že pooblačilo, ognjeni bliski so rezali temo in bati se je bilo, da bo neurje razgnalo črne delavske in proletarske množice, katerih se je gnetlo na desetisočine na obširnem trgu. Toda množice so kljubovale viharju in so same zahtevale govornikov. Kmalu se je ulila ploha in med bliskom, gromom in dežjem so govorili socialnodemokratiški poslanci. Bučni protesti zborovalcev so se kosali v jakosti glasu z bobnenjem groma. Tako so vztrajali zborovalci v silni plohi do konca. Podobni shodi so se vršili tudi po Nižji Avstriji, po Štajerski in drugod. Povsod je ljudstvo glasno protestiralo proti neznosni draginji.

r **Rudniška nezgoda.** V Fohnsdorfu se je dogodila v Karlovem rovu težka nezgoda. Do smrti je bil poškodovan devetindvajsetletni voznik Paukner, težke poškodbe je dobil kopač Winkler, dva druga delavca pa lahke poškodbe. Nezgoda se je dogodila na ta način, da se je usul na rudarje material ter jih deloma zasul, deloma pa ranil s kamenjem. Nezgoda bi se bila lahko pre-

prečila, ako bi obratno vodstvo odredilo previdnejše delo. Rudar Paukner, ki je smrtno ponesrečil, se je hotel poročiti dne 4. septembra, toda mesto da bi šel novemu življenju nasproti, ga je nepričakovano odvedla smrt v svoje carstvo. Sploh pa vladajo pri fohnsdorfskem rudniku že dalje časa neznosne razmere. Iz nobenega rudnika se ne čuje toliko pritožb. Treba bo odstraniti razne neprilichnosti.

r Zločinski napad na rudnik. Pred kratkim bi bila zlobna roka kmala povzročila veliko nesrečo v rudniku pri Poljski Ostravi. Samo srečnemu slučaju se je treba zahvaliti, da se ni dogodila neznanska jamska nezgoda, ki bi bila lahko uničila življenje tristo rudarjem. Nekdo je namreč skušal zaneti v rovu ogenj, ki bi bil povzročil razstrelbo v jami in na ta način uplenil vso jamo. Vendar pa je netilo, ki je hotel zlobnež z njim zapaliti neke deske, pravočasno ugasnilo. Pričeli so z obsežnimi poizvedovanji in preiskavami, vendar pa se doslej še ni posrečilo zasačiti zločinca.

r Demonstracija pariških modistk. V Parizu stavkajo že dlje časa šivilje. Pred kratkim se jih je zbralo na trgu Republika več kakor stotisoč in so demonstrirale proti nepriljubljenim krojaškim tvrdkam. Policija je hotela modistke potisniti nazaj. Razvil se je boj med modistkami in policijo, ki je aretirala šest oseb. Promet se je ustavil za dlje časa kakor eno uro.

r Proti podraževalcem živil na Francoskem. Notranji in trgovinski minister sta izdala ukaz, da je takoj napraviti na sodnijo ovadba, ako bi se izkazalo, da so povzročili podraževanje žita, sladkorja in drugih živil razni spekulanti. Ministra sta sklenila vse potrebno, da se take spekulacije preprečijo.

r Stavka španskih rudarjev. V mestu Bilbao trpi že dlje časa rudarska stavka. Rudarji zahtevajo skrajšanje delovnega časa in zvišanje plač. Vseh stavkujočih rudarjev je 40.000 in vendar ni med njimi nobenega stavkokaza. Iz tega lahko sklepamo, koliko vztrajnosti in vzajemnosti smemo pričakovati od španskih rudarjev, bržko se bodo zavedli svojega razrednega položaja. Otroke stavkujočih rudarjev so prevzeli v oskrbo rudarji drugih okrožij, kjer ni stavke. Kako nečloveško so izkoriščali podjetniki rudarje, o tem priča dejstvo, da stoji na strani rudarjev vsa javnost in vse meščansko časopisje. Podjetniki sami priznavajo, da so mnoge zahteve rudarjev opravičene, da pa jih ne morejo dovoliti „zaradi varovanja lastnega ugleda“. Vršilo se je že več posvetovanj med podjetniki in zastopniki rudarjev, ki pa so bila brezuspešna. Rudarji so bili dolgo časa povsem mirni. Zadnje dni pa je med njimi razburjenost prekipela in prišlo je do nemirov. Dogodili so se izgredi, stavkujoči so v svoji veliki razburjenosti zasmehovali in obmetavali s kamenjem vojaštvo, ki je bilo pozvano zaradi vzdrževanja miru. Vojaštvo je naskočilo stavkujoče z golimi bajoneti in ranilo več oseb. Redarji so prijeli več demonstrantov. Večina trgovin je zaprta. Ladje, ki priplovejo do mesta, se ukrcavajo v drugih lukah. Proglasila se je splošna stavka vseh delavcev v mestu. Oblasti nameravajo proglasiti obsedno stanje.

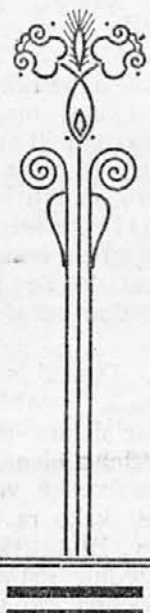
Ko so „črni“ stavkali . . . Sotrudnik Fr. Z. pripoveduje naslednjo dogodbico. Pred več nego sto leti je bila v Peterburgu najizbornejša zadruga dimnikarjev. Vsak teden enkrat ponoči so omedli dimnike in peči. Naravnost vzorna je bila njih poštenost in zanesljivost. Zadruga je bila ponosna na svoje člane in je pridobila predpravic. Čudoma so bili vsi dimnikarji Finci, takrat torej še inozemci, ker je Finska spadala k Švedski. Policijski stotnik v Peterburgu je bil mnenja, da se ni varno tujcem zaupati, pa je odvzel dimnikarjem vse predprave. Dimnikarji so prosili, naj se popravi krivica, a ker ni nič pomagalo, so dimnikarji odpotovali v svojo domovino. Stvar je postala kritična. Privlekli so stavkokazov, ki pa niso znali ometati peči in dimnikov, pač pa so bili nepošteni. V tem položaju ni kazalo drugega, kakor da so poslali Peterburžani deputacijo na Finsko, da se pogoje z dimnikarji, zakaj sicer bi v par tednih vsi poginili od mraza, ker ne bi mogli več kuriti. Tako je kapituliralo veliko mesto pred dimnikarji; dimnikarji so si pa ohranili svoje dobro ime in opravljali svoj posel dalje v najlepšem redu.

r Stavka španskih rudarjev. V Bilbao na Španskem trpi že dlje časa stavka rudarjev. Podjetniki iščejo stavkokazov, pa jih ne morejo dobiti. Stavkujoči rudarji so tudi napadli neki vlak, ki je peljal material za toplotnice; obmetavali so ga s kamenjem. Policija je aretirala devet oseb.

r Težka rudniška nezgoda v Fohnsdorfu. Iz Fohnsdorfa javljajo: Vsled prevelike varčnosti alpske montanske družbe se je zgodila v torek dne 9. avgusta v tukajšnjem rudniku težka nezgoda.

Listnica uredništva.

Poročila o delovanju tajništva južnega okrožja nam ni bilo možno priobčiti v današnji številki. Pride prihodnjič.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. .:

Občno konsumno društvo v Idriji

9-6
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pri-
dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke, opremljena z najnovejšimi stroji.

Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da pri meni poskusijo drože domačega izdelka.

Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož

Maks Zaloker, Ljubljana.

10-5

! Prva žgalnica ! Brata Wortmann

Šušak

priporočata svoje lastne izdelke.
Naročila na žganje, likerje, konjak se vrše ceno in takoj.

Zastopnik: 8-2

Franc Remic, Ljubljana

Amalija Rosi v Zagorju.

Trgovina z vinom

na debelo od 56 litrov naprej. — Priporoča raznovrstna vina po najnižjih cenah.

V Trbovljah se dobiva moje vino pri gospodu Anton Pučevalšek. 3-1

W. Blüh

Gradec, Leonhardstraße 12.

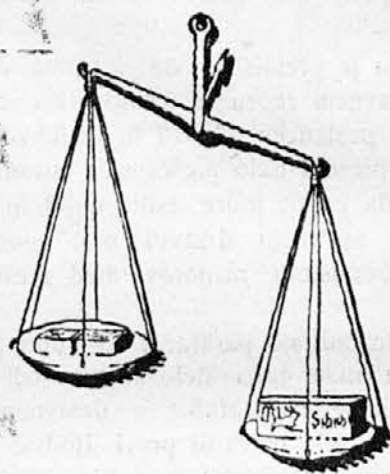
Zaloga vsakovrstnega usnja

na drobno in debelo. 12-5

Priporoča se gospodom čevljarjem in konsumnim društvom za naročila usnja in vseh čevljarskih potrebščin. Naročila se :: izvrše solidno in takoj. ::

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih. 9-6

Na dobro kakovost, ceno in teža

Je treba paziti pri kupovanju in primerjavi mila. Nabeno mila na svetu ne doseže

Schichtovega mila

u vseh dobrih lastnostih, v čistosti, izdatnosti, milobi in nizki ceni,